

nad zdařilou akcí. Tato pochvala se týká nově založené sekce při SAV a přípravného výboru ve složení J. Matulík, M. Bůtora, D. Brukkerová, T. Krivdová a J. Kops.

Moderní medicína se ve svém zaměření na zdraví a nemoc jako na komplexní biosociální jevy dostává do mnohočetných souvislostí se sociologií. A to jak v teorii, tak v řešení praktických úkolů, jako například při zkoumání terapeutického významu sociální opory, vlivů způsobu života obecně, konkrétních životních událostí speciálně, významu rodiny apod.

Je výborné, že SAV tuto dávno ve světě uznávanou skutečnost podpořila i formálním ustanovením sekce zdravotnické sociologie. Jistě nebude znamenat převrat v sociologii, ale poskytne formální i institucionální možnosti obor rozvíjet, fídit odborníky v něm pracující, sdružovat je, spojovat, zvyšovat jejich identifikaci s oborem. K tomu je třeba všem, kteří se na tom podílejí a budou podílet, popřát úspěchu.

Jaroslav Kapr

Sociologická dílna*

Nebývá zvykem pořádat odborné akce v několika na sebe navazujících časových etapách, tím méně pak jako integrální součást sociologického empirického šetření. V případě kursu sekce metod a technik Československé sociologické společnosti při ČSAV, jehož úplný název zněl *Příprava, realizace a interpretace výsledků komplexně pojatého sociologického výzkumu* a ve zkratce byl přezván na „Sociologickou dílnu“, bylo třeba splnit obě podmínky, aby bylo možno naplnit cíle, které si organizátoři předsevzali.

O co šlo? Hlavně o to, prolomit vhodnou aplikací idejí aktivního sociálního učení bariéru mezi přednášejícím a posluchačem, navodit takovou situaci, aby i lektor se učil a řadový účastník spoluovlivňoval průběh výukového procesu. Dále o to, zprostředkovat živým způsobem mladým sociologům zkušenosti ostřílených pracovníků z výzkumné práce v terénu, konfrontaci různých metod zkoumajících stejný objekt prohlubovat metodologickou kulturu, posilovat kolektivní tvořivé myšlení, podněcovat sociologickou imaginaci účastníků. Jistě ne nejmenším předpokládaným efektem pak byl vklad k hlubšímu poznání samotného předmětu sociologického zkoumání.

Ve stejné době, kdy sekce metod a technik projektovala odbornou akci popsaného typu, byl koncipován i komplexní výzkum struktury chování a motivací návštěvníků Východočeské zoologické zahrady ve Dvoře Králové nad Labem, který měl umožnit vedení ZOO zkvalitnit působení na návštěvníka ve směru jeho informovanosti, ekologického vědomí apod. Autoři koncepce výzkumu B. Jungmann a J. Jaroš se ujali myšlenky sociologické tvůrčí dílny a po dohodě se zadavateli ji vkomponovali do organizačního plánu výzkumu. Ten předpokládal uplatnění širokého rejstříku metod (pozorování na místě i na trase návštěvnické procházky, rozdávaná anketa, standardizované interview, hloubkové rozhovory, analýza a interpretace foto- a videozáznamů atd.). Ukázalo se, že tato mnohost aplikovaných metod spolu se sociologicky mimořádně zajímavým objektem – jde o mimopražskou kulturní instituci celostátního významu – příznivě ovlivnily průběh samotné akce. Proběhla ve čtyřech etapách v roce 1987:

- Seznámení s problematikou komplexně koncipovaného výzkumu. Formulace připomínek k pracovnímu projektu výzkumu, k jednotlivým navrhovaným metodám, popřípadě formulace vlastních návrhů (1/2 dne v Praze).
- Posouzení navrhovaných metod a výzkumných nástrojů, seznámení se s problematikou organizace komplexně pojatého sociologického výzkumu (1/2 dne v Praze).
- Účast na terénních empirických šetřeních diferencovaných podle jednotlivých metod s navazujícími večerními metodologickými diskusemi a s rozhovory s odpovědnými pracovníky ZOO Dvůr Králové nad Labem (5 dnů v areálu ZOO).
- Diskuse k problematice vyhodnocování, interpretace a k praktickému uplatnění výsledků výzkumu (1 den v Praze).

* Omlouváme se čtenářům za opožděné uveřejnění této zprávy, k němuž došlo v souvislosti se zaváděním nového typu sazby Sociologického časopisu.

Právě průběh třetí etapy, plné napětí a nových zážitků z bezprostředního kontaktu s poznávaným objektem i s aplikovanými metodami, přesvědčil účastníky i organizátory, že realizaci Sociologické dílny byla uplatněna nosná idea, vytvářející dostatek prostoru pro její případné další zdokonalování. V průběhu pěti dnů se zpřesňovalo kolektivní image dané zoologické zahrady jakožto kulturního jevu, složitě vkomponovaného do regionálních ekologických, politických, ekonomických a sociálních struktur. Byly navozeny úvahy o stimulující úloze vůdčí osobnosti (formátu bývalého ředitele zahrady ing. Josefa Wagnera, CSc.) v rozvoji této zahrady i o objektivně subjektivních limitech realizace strategických projektů, jichž byla duchovním otcem. Dá se říci, že se opět potvrdila známá sociologická teze, že v určitém sociálním jevu se jako v kapce vody zrcadlí stav celé společnosti. Z metodického hlediska bylo pozoruhodné zobecňování zkušeností s pozorováním, s nímž – jakožto se svébytnou sociologickou technikou – získávala část účastníků své vůbec první praktické zkušenosti. Novum v metodologické výbavě sociologů pak představovalo použití videozáznamu, jenž byl – kromě vlastního rozboru návštěvnického chování a jeho determinant – užit mimo jiné i pro následný rozbor chování výzkumníků při pozorování, v administraci ankety či při hloubkových rozhovorech.

Pro vyhodnocení průběhu celé akce byla použita metoda brainwritingu. Celková úroveň spokojenosti účastníků byla vysoká. Koneckonců i oprávněné stesky na nedostatečný hygienický standard ubytovacího zařízení byly zároveň i aktuální zkušenostní sondou do stavu infrastruktury širšího zázemí zoologické zahrady. Objevila-li se tedy při přímém dotazu na zdroje možné nespokojenosti několikrát odpověď typu „Nejistá perspektiva Sociologické dílny – bude se opakovat?“, nebylo to pro její organizátory ani tak překvapující jako zavazující.

Martin Potůček

SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS. Vydává Ústav pro filozofii a sociologii, ČSAV, Jilská 1, 110 00 Praha 1, telefon 23 19 115, v ACADEMII, nakladatelství Československé akademie věd, Vodičkova 40, 112 29 Praha 1. – Rozšiřuje PNS. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá administrace PNS, pošta, doručovatel a PNS-ÚED Praha, ACT Kafkova 19, 160 00 Praha 6, PNS – ÚED Praha, závod 02, Obránců míru č. 2, 657 07 Brno, PNS-ÚED Praha, závod 03, Gottwaldova 206, 709 90 Ostrava 9. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS-ústřední expedice a dovoz tisku Praha, administrace vývozu tisku, Kovpakova 26, 160 00 Praha 6. Návštěvní dny: středa 7.00 – 15.00 hodin, pátek 7.00 – 13.00 hodin. – Vychází šestkrát ročně. Cena jednotlivého sešitu Kčs 10,-, roční předplatné Kčs 60,-. – Objednávky ze socialistických zemí vyřizuje ARTIA, Ve Smečkách 30, 111 27 Praha 1. – Tisknou Tiskařské závody, n. p., závod 5, Sámova 12, 101 46 Praha 10. – Rukopis tohoto čísla odevzdán do tiskárny v lednu 1989, číslo vyšlo v květnu 1989.

Distribution rights in the western countries: Kubon & Sagner, P. O. Box 340 108 D-8000 München 34, GRF. Annual subscription: Vol. 25; 1989 (6 issues) DM 129,-.